

Ewa Frankiewicz, Ryszard Kucha

Recenzja monografii Oresty Karpenko, „Pedagogiczne idee Germana Gmajnera (1919–1986)”

Pedagogika Rodziny 3/1, 289-292

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ewa Frankiewicz

Lubelska Szkoła Wyższa w Rykach

Ryszard Kucha

Spółeczna Akademia Nauk

Recenzja monografii Oresty Karpenko, „Pedagogiczny idej Germana Gmajnera (1919–1986)”

[Wydawnictwo Państwowego Uniwersytetu Pedagogicznego im. Iwana Franki, Drohobycz 2012, ss. 302+2 nlb., w języku ukraińskim]

Postać Hermanna Gmeinaera jako kreatora idei Wiosek Dziecięcych SOS to jeden z najjaskrawszych przykładów działalności i twórczości badawczej przedstawicieli austriackiej pedagogiki humanistycznej. Wyznawane przez Niego ideały, urzeczywistnione w treści filozoficzno-pedagogicznego systemu skutecznego wychowania zastępczego sierot i dzieci pozbawionych opieki rodziców biologicznych, zostały mocno osadzone na gruncie osobistych doświadczeń wychowania rodzinnego tego pedagoga. Do końca życia był On nazywany ojcem wszystkich dzieci sierocych, albowiem do głębi przejmował się ich niełatwym losem. Pedagog ten – na świecie i w Polsce dość dobrze znany – jest postacią niezbyt znaną ukraińskiej świadomości społecznej. To przede wszystkim tłumaczy dlaczego Oresta Karpenko uczyniła Jego poczynania pedagogiczne przedmiotem analiz w swojej monografii pod wyżej wymienionym tytułem, dodajmy, monografii będącej zarazem rozprawą doktorską, obronioną 14 grudnia 2012 roku. Autorka miała to szczęście, iż mogła przeprowadzić kwerendę archiwalną oraz biblioteczną w siedzibie SOS Kinderdorf International w Austrii, w poszczególnych Wioskach Dziecięcych SOS w Austrii i Niemczech, a także w Polsce i na Ukrainie, gdzie istnieje Wioska Dziecięca SOS w Browarach pod Kijowem. Władając biegle językiem

niemieckim, angielskim i polskim, mogła kompetentnie ocenić zdobywane informacje o działalności założyciela ruchu SOS na świecie.

Będący w naszych rękach egzemplarz książki to wartościowe studium przypadku społecznego zaangażowania i aktywności Wielkiego Człowieka, jakim był niewątpliwie Hermann Gmeiner, na rzecz największego skarbu społecznego jakim zawsze powinny być dzieci – nadzieja i gwarancja bezpieczeństwa oraz godnego życia ludzi starych. Książka ta przypomina niejako o obowiązkach dorosłych wobec dziecka, albowiem nie wystarczy dać życie nowemu człowiekowi, trzeba go jeszcze wychować i przygotować do właściwej realizacji siebie w czekających go dniach, miesiącach i latach pracy, nauki i odpoczynku.

Monografia Oresty Karpenko posiada czytelną i zwartą strukturę formalną, pozostaje też świadectwem rzetelności badawczej, dojrzałości interpretacyjnej oraz dociekliwości poznawczej młodego badacza najnowszych dziejów wychowania. Licząca 302 strony + 2 nlb monografia, zgodnie z powiedzeniem samego Gmeinera, iż nie znał On niczego piękniejszego od podarowania dziecku świata bezpiecznego, którego ono potrzebuje do życia, ukazuje sylwetkę twórcy SOS Kinderdorf w pełnym blasku Jego dokonań, nie unika też oceny faktów nie do końca właściwie zweryfikowanych w literaturze światowej.

W strukturze recenzowanej monografii znalazła się przedmowa (ss. 7–11), trzy obszernie rozdziały ukazujące postać twórcy Wiosek Dziecięcych na tle ruchu oświatowo-kulturalnego krajów niemieckojęzycznych (s. 12–101), rozdział drugi, ukazujący koncepcje Hermanna Gmeinera i ich realizacje w Austrii oraz Niemczech w drugiej połowie XX i pierwszych latach bieżącego stulecia (ss. 102–164), rozdział trzeci, omawiający rozpowszechnienie koncepcji pedagogicznych Wielkiego Hermanna w drugiej połowie XX wieku i po roku 2000 (ss. 165–203), zakończenie w formie wniosków (ss. 204–206), bibliografia (ss. 207–231), która obejmuje źródła zarówno archiwalne, jak i drukowane, opracowania w kilku językach, bogate aneksy (ss. 232–286) oraz streszczenia w językach niemieckim, angielskim i polskim (ss. 287–303). Wszystko to potwierdza ogromne zaangażowanie Autorki, jej pasję badawczą oraz dociekliwość poznawczą, wydaje się bowiem, iż w trosce o maksymalny obiektywizm sądów nie przeoczyła żadnych wartościowych źródeł i opracowań. Spróbujmy teraz przejść do bardziej szczegółowych ocen i opinii na temat monografii.

Wydana drukiem w Drohobyczu, książka posiada przyjemną dla oka szatę graficzną i skłaniającą do zainteresowania obwolutę. W sumie to nie jest historia SOS, lecz działalności Hermanna Gmeinera jako twórcy owego światowego ruchu oraz dzieje ewoluowania Jego koncepcji rodziny zastępczej, modelu wychowawczego oraz popularyzacji ruchu w poszczególnych krajach świata. Docenić też należy osobisty wkład Autorki w wykorzystanie literatury obcojęzycznej i jej przekłady na język ukraiński, zwłaszcza z opracowań i materia-

łów anglojęzycznych, niemieckojęzycznych i polskojęzycznych. W kontekście dokonań światowych Gmeinerja to dowód wszechstronnego przygotowania dr Oresty Karpenko do międzynarodowych prac badawczych, opanowała Ona bowiem dobrze język angielski, niemiecki i polski.

Wstęp do monografii kreśli zamiary edytorskie i interpretacyjne Autorki, charakteryzuje źródła i rezultaty kwerendy badawczej, zarówno w Samej Akademii w Innsbrucku, jak i innych placówkach. Jest to część opracowania bardzo dobrze, naświetlająca zamiary Autorki, przybliżająca kwestie złożoności interpretacyjnej materiału badawczego oraz sylwetki austriackiego pedagoga. Napisany kompetentnie wstęp zachęca do lektury całej monografii.

Treść rozdziału pierwszego to już popis talentów interpretacyjnych, dociekliwości i konsekwencji badawczej, dążącej do przestrzegania zasady maksymalnej precyzji i obiektywizmu ocen dorobku twórcy SOS w kontekście znajomości zachowanych źródeł, dokumentacji fotograficznej i literatury przedmiotu. Napisany sprawnie, rzetelnie dokumentujący opracowany materiał, wart przestudiowania nie tylko przez znawców problemu.

Rozdział drugi został świadomie podzielony na 4 części i obrazuje kolejno: ewoluowanie poglądów H. Gmeinerja na Wioskę Dziecięcą SOS jako instytucję społeczno-wychowawczą, podstawowe zasady działalności SOS w ujęciu samego twórcy, zagadnienia kształtowania i rozwoju osobowości dziecka oraz poglądy Gmeinerja na rolę i zadania wychowawcy SOS jako podmiotu współpracy wychowawczej. Tekst rozdziału kończą wnioski podsumowujące całość tej części refleksji autorskiej O. Karpenko. Dobrze napisany, żywo i barwnie, zachęca do kontynuowania lektury.

Z kolei rozdział trzeci to obraz popularyzacji idei pedagogicznych Hermanna Gmeinerja oraz złożonych form i metod ich urzeczywistniania w skali właściwie światowej. Ukazuje on kolejno rolę SOS Kinderdorf International w procesie upowszechniania idei pedagogicznych jego twórcy, działalność zakładów naukowo-badawczych i edukacyjnych i ich zasługi na tym samym polu oraz – co z punktu widzenia ukraińskich potrzeb było niezwykle istotne – urzeczywistnianie idei gmeinerowskich na obszarze Ukrainy. Jak zwykle rozdział kończy podsumowanie. Napisany wartko, barwnie i zachęcająco wobec ogromnych potrzeb edukacyjnych i wychowawczych dziecka sierocego lub quasi-sierociego (z powodu emigracji zarobkowej jednego lub obojga rodziców).

W zakończeniu zawarte zostały ogólniejsze wnioski, także zasługujące na wnikliwe przeczytanie. Całość kończy niezwykle obszerna bibliografia, która jest w pełni wykorzystana w przypisach do poszczególnych rozdziałów, aneksu i streszczenia.

W naszej ocenie jest to dzieło dojrzałe, zasługujące na popularyzację nie tylko na Ukrainie, lecz i w Unii Europejskiej. Polecamy je zatem również polskiemu czytelnikowi, bo dzieło wolne jest od mitologii i uproszczeń, towarzyszących często podobnej literaturze.

Ewa Frankiewicz

Ryszard Kucha